

Asociácia terénnych sociálnych pracovníkov

**Prieskum spokojnosti s čerpaním štrukturálnych
fondov vo vybraných obciach Prešovského
samosprávneho kraja**

**Prieskum spokojnosti s čerpaním štrukturálnych
fondov vo vybraných obciach
Prešovského samosprávneho kraja**

Europe direct Prešov

2013

Úvod

Rok 2013 je posledným rokom prvého sedemročného cyklu čerpania štrukturálnych fondov z prostriedkov Európskej únie v období 2007 až 2013. Slovensko, ako prijímateľ pomoci malo možnosť, pomocou financií zo štrukturálnych fondov, riešiť si problémy zdedené z minulých období. Bola to príležitosť na úrovni štátu ale aj vyšších územných celkov, samospráv, tretieho sektora a ďalších oprávnených prijímateľov, dobudovať si infraštruktúru, vybudovať zariadenia, ktoré sú potrebné v oblasti životného prostredia, školstva, kultúry, sociálnych vecí či v iných odvetviach. Štruktúra možností a jednotlivých oblastí je chronicky známa a nie je v tejto publikácii potrebné ju opakovať. Zmyslom tejto publikácie je hlavne zistiť spokojnosť s celkovým systémom nastavenia mechanizmu čerpania finančných prostriedkov a analýza kladných a záporných stránok tohto procesu. Tak ako pri každej činnosti aj pri čerpaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov sa môžu vyskytnúť problémy, ktoré sa nedali predpokladať pri nastavovaní pravidiel čerpania. Spätná väzba je veľmi dôležitá hlavne v tomto období, keď dochádza k príprave nového programového obdobia 2014 až 2020. Je potrebné pýtať sa všetkých aktérov tohto procesu na ich pripomienky, názory, odporúčania a skúsenosti, aby nové programovacie obdobie bolo ešte efektívnejšie nastavené pre konečných prijímateľov pomoci zo štrukturálnych fondov a na konci programovacieho obdobia bude možné konštatovať, že vďaka čerpaniu prostriedkov z Európskej únie došlo k celkovému zlepšeniu kvality života občanov Slovenskej republiky.

Vzhľadom na to, že túto publikáciu pripravilo Europe direct Prešov, prieskum spokojnosti z čerpaním štrukturálnych fondov sa týka vybraných obcí Prešovského samosprávneho kraja. Regionálna pôsobnosť Europe direct Prešov je v okresoch Prešov, Bardejov, Vranov nad Topľou, Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Humenné. Ako vyplýva zo všetkých štatistík Prešovský samosprávny kraj má skoro vo všetkých ukazovateľoch najhoršie parametre či už v oblasti príjmu obyvateľstva, jeho vybavenosti, infraštruktúry či nezamestnanosti. Hlavným zmyslom čerpania štrukturálnych fondov malo byť znižovanie regionálnych rozdielov oproti vyspelejším regiónom. Aj keď sa mnohým organizáciám na našom území podarilo úspešne uchádzať sa o nenávratne dotačné prostriedky, oficiálne bolo konštatované, že po čerpaní dotácii sa nepodarilo tieto rozdiely zmenšiť ale dokonca došlo k zvýšeniu rozdielov medzi krajinami zaostávajúcimi a rozvinutejšími regiónmi. Týmito informáciami by sa mali kompetentní ľudia zaoberať, analyzovať ich a pripraviť čerpanie prostriedkov z Európskej únie tak , aby sa tento trend zastavil a došlo ku skutočnému znižovaniu rozdielov.

Metodológia

Pri zisťovaní spokojnosti sme museli stanoviť metodiku ako zistiť spokojnosť hlavne samospráv z čerpaním štrukturálnych fondov. Samosprávy čerpajú najviac finančných prostriedkov zo všetkých operačných programov a k nim smeruje väčšina pomoci. Po rokoch skúseností, majú samosprávy dostatok informácii, kapacít aj skúseností aby mohli efektívne a zmysluplne použiť finančné prostriedky na zvýšenie kvality života svojich občanov. Tento prieskum sa však týka len reprezentatívnej vzorky vybraných obcí. Len v okrese Prešov je skoro 100 obcí a ak by sme chceli robiť prieskum vo všetkých obciach museli by sme vypracovať elaborát na úrovni štatistického zisťovania na čo nemáme finančné, časové ani personálne vybavenie a možnosti. z týchto dôvodov sme vybrali reprezentatívnu vzorku z každého okresu tak aby bolo možné definovať plusy a aj prípadne mínusy vyplývajúce z čerpania štrukturálnych fondov. Aj vnútorné kapacity jednotlivých obcí či už po stránke finančnej či personálnej sú rôzne. Iné možnosti má mesto, či obec nad 1000 obyvateľov a iné vnútorné kapacity má obec s menej ako 500 obyvateľmi, ktorých je v Prešovskom samosprávnom kraji veľa. Preto sme vybrali z každého okresu dve obce, jednu nad tisíc obyvateľov a jednu po päťsto obyvateľov. Zisťovanie skúseností sme robili niekoľkými spôsobmi. Pracovníci Európe direct Prešov sa viac ako desať rokov venujú, okrem iných činností, aj čerpaniu prostriedkov z fondov EU a osobne poznajú veľké množstvo starostiek, starostov a primátorov. Väčšina informácií je získaná z osobných rozhovorov a otázok. Väčšinu informácii sme získali pomocou štrukturovaného

rozhovoru, pri osobnom kontakte. Druhou metódou zberu údajov bol prieskum pomocou dotazníka , ktorý však bol len pomôckou, vzhľadom na nemožnosť detailného poznania skutočnosti. Otázky boli rozdelené do niekoľkých oblastí.

Prvá oblasť sa týkala informovanosti a dostupnosti údajov o možnostiach čerpania štrukturálnych fondov. Druhá oblasť bola spokojnosť s nastavením operačných programov. Tretia oblasť sa dotýkala administratívnej náročnosti spracovania žiadostí, čerpania finančných prostriedkov a zúčtovania pridelených finančných prostriedkov. Samostatne sme sa v štvrtej oblasti venovali téme korupcie. V piatej oblasti sme dali priestor predstaviteľom samospráv na odporúčania a návrhy čo by bolo dobré v novom programovacom období zmeniť.

Avšak, pri zbere údajov sme narazili na jeden veľmi podstatný problém. Jedna vec je neformálne sa rozprávať, ale niečo iné je oficiálne zverejniť a podpísať sa pod to. Väčšina starostiek a starostov nám odpovedala len pod podmienkou anonymity. Skoro všetci argumentovali, že ak si buď povedia otvorene svoj názor a poskytnú nám skutočné informácie, skúsenosti a odporúčania, alebo nám dajú politicky korektné odpovede aby si neskomplicovali čerpanie ďalších financií zo štrukturálnych fondov. Tento postoj sám o sebe svedčí o problémoch ktoré sú v tejto oblasti. Preto sme boli nútení zachovať anonymitu a nezverejniť skutočné názvy obcí. Dôležitejšie podľa nás je poznať skutočné skúsenosti a názory. Do prieskumu je zahrnutých 14 obcí, sedem nad tisíc obyvateľov a sedem pod päťsto obyvateľov, po dve z každého okresu.

Prieskum v oblasti informovanosti a dostupnosti údajov

otázka č. 1 Viete z koľkých operačných programov môžete čerpať finančné prostriedky?

Zo 14 opýtaných vedelo počet operačných programov správne 8 a vymenovať všetky vedeli len traja. Je možno logické, že predstavitelia samospráv sa zaujímajú a prichádzajú do kontaktu len z konkrétnymi výzvami a ani počet operačných programov ani niektoré operačné programy z ktorých nečerpajú finančné prostriedky pre nich nie sú dôležité.

otázka č. 2 Z akého zdroja sa najčastejšie dozvedáte o možnosti čerpať finančné prostriedky?

Ponúkli sme im možnosti :

- z masovo komunikačných prostriedkov
- zo strany samosprávy, obecné noviny, kolegovia,
- informácie z VÚC, ministerstiev
- rôzne agentúry

Zo 14 opýtaných odpovedalo 5 z masovo komunikačných prostriedkov, 4 zo samosprávy, 3 z agentúr a 2 z VÚC a ministerstiev. Samozrejme, že v skutočnosti je to mix týchto informácií. Je rozdiel počuť niečo v televízii ale konkrétne informácie už potom zisťujú na oficiálnych miestach u vyhlasovateľa príslušnej výzvy z operačného programu.

otázka č. 3 Máte dostatok informácií a dostávate ich včas?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 7, že informácií majú dostatok a o možnostiach vedia včas. Ďalších 7 odpovedalo, že nie vždy majú dostatok informácií v reálnom čase a často sa o možnostiach dozvedajú náhodne. Myslia si, že by bolo dobré zjednodušiť prístup k informáciám napríklad aby si našli všetko na jednom mieste a nemuseli hľadať informácie na stránkach vyhlasovateľa príslušnej výzvy.

Nastavenie operačných programov

V tejto časti prieskumu sme sa zamerali na zisťovanie spokojnosti s čerpaním finančných prostriedkov z jednotlivých operačných programov a či zverejňované výzvy odrážajú reálne potreby obcí.

otázka č.1 Myslíte si že zverejňované výzvy sú aktuálne na riešenie problémov obcí?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 12 že áno, dvaja odpovedali že nie

otázka č.2 Z ktorého operačného programu ste čerpali najviac finančných prostriedkov?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 9 ROP, 2 vzdelávanie, 2 životné prostredie a 1 doprava. Záleží od veľkosti obce a jej možnosti spolufinancovania.

otázka č.3 Koľko žiadosti o NFP ste podali v tomto programovacom období?

Možnosti :

- 0-20 žiadosti
- 20-100 žiadosti
- 100 a viac

Zo 14 opýtaných odpovedali traja od 0-20, 10 od 20-100 a jeden nad 100. Aj tu bol určujúcim faktorom veľkosť obce a jej vnútorný potenciál finančný aj ľudský.

otázka č.4 Aká bola vaša úspešnosť o NFP?

Možnosti :

- do 20%
- od 20 do 50%
- od 50 do 100 %

Zo 14 opýtaných odpovedalo 6 do 20%, 7 od 20 do 50% a jeden od 50 do 100%. na tento ukazovateľ má vplyv niekoľko faktorov, je to počet podaných žiadostí, ich veľkosť a potom rad subjektívnych faktorov obcou neovplyviteľných.

otázka č.5 Čo rozhoduje o úspešnosti o NFP?

Možnosti :

- Kvalita spracovania projektu
- Potreby obce
- Kontakty na správnych miestach
- Výška finančnej alokácie

Zo 14 opýtaných 13 odpovedalo že kontakty na správnych miestach. Jeden odpovedal že limitujúcim faktorom je dostatok finančných prostriedkov alokovaných na danú výzvu. Odpovede jasne ukazujú na najväčší problém a tým je že nerozhodujú ani potreby ani kvalita projektu ale známosti, lobing a za tým sa skrývajúca korupcia v najrôznejšej forme.

Administratívna náročnosť spracovania, čerpania a zúčtovania pridelených finančných prostriedkov

To na čo sa predstavitelia samospráv často sťažujú je administratívna záťaž spojená s administrovaním celého procesu čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov. Odrádza ich to od jednoduchej podávania a následná záťaž ich demotivuje k podávaniu ďalších žiadostí.

otázka č.1 Myslíte si že žiadosti o NFP musia byť také komplikované?

Zo 14 opýtaných odpovedali všetci že projekty sú zbytočne komplikované a pri podávaní sa od nich vyžadujú dokumenty a prílohy ktoré v prípade neschválenia obec zbytočne finančne zaťažujú. Majú skúsenosť pri cezhraničnej spolupráci, že projekty napríklad v Poľsku sú podstatne jednoduchšie.

otázka č.2 Pripravujete si žiadosti o NFP sami alebo vám vypracuje žiadosť niekto iný?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 11 že im žiadosť o NFP pripravuje iný subjekt a 3 odpovedali že si ju dokážu pripraviť sami.

otázka č.3 Kto vám pripravuje žiadosti o platbu a manažuje projekt?

Zo 14 opýtaných 9 odpovedalo že zúčtovanie projektu pere nich pripravuje externý subjekt a 5 obcí odpovedalo že si zúčtovanie a manažment dokážu zabezpečiť sami. Obce si už

vybudovali aj vlastné personálne kapacity na zúčtovanie aj keď to nie je ľahké v sústavne sa meniacich pravidlách.

otázka č.4 Aké mate problémy pri zúčtovaní?

Možnosti:

- Komplikovaný formulár
- Opakované zasielanie rovnakých dokumentov
- Meniace sa podmienky
- Dôraz na formálnu stránku

Zo 14 opýtaných odpovedalo 6 že meniace sa podmienky, 4 opakované zasielanie rovnakých dokumentov, 3 dôraz na formálnu stránku a 1 že komplikovaný formulár. Žiadny z oslovených nevyjadril úplnú spokojnosť s požiadavkami na zúčtovanie. Ich vyjadrenia odzrkadľovali dlhodobé problémy, s ktorými by sa mali kompetentní pracovníci zaoberať a odstrániť ich.

Korupcia

Samostatnou témou je oblasť korupcie. A aj najcitlivejšou a aj keď sa o nej na verejnosti a v kuloároch hovorí, oficiálne sa nikto nechce vyjadriť, čo je pochopiteľné. Trestnoprávne dôsledky sú pre obe strany. Bol to aj hlavný argument anonymity tohto prieskumu.

otázka č.1 Máte osobnú skúsenosť so žiadosťou o úplatok v oblasti euro fondov?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 10 že áno, 4 odpovedali že nie

otázka č.2 Aký úplatok od vás požadovali?

Z desať opýtaných odpovedalo 5 že peniaze, 3 vecné plnenie a 2 protislužbu.

otázka č.3 Myslíte si, že na úspešnosť žiadostí ma vplyv aj politická príslušnosť?

Zo 14 opýtaných odpovedalo 11 že áno, 3 odpovedali nie. Je nepísaným pravidlom, že vláda ktorá je pri moci preferuje starostov ktorí sú členmi ich strany.

Odporúčania a návrhy na zmenu

Pri rozhovoroch ako hlavná myšlienka zaznelo konštatovanie, že starostovia a starostky sú unavení a demotivovaní z problémov ktoré súvisia z čerpaním finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov. Niektorí dokonca uvažujú, že nebudú žiadať o štrukturálne fondy a problémy obce si budú riešiť cez banky. Argumentujú jasnými pravidlami a oveľa nižšou administratívnou záťažou. Je to však len časť väčších obcí ktorých rozpočet dovoľuje takéto riešenie. Niektoré pripomienky smerovali k nastaveniu podmienok na čerpanie finančných prostriedkov, ktoré skôr zvýhodňujú veľké obce na úkor menších. Pripomienky boli aj k alokáciám na jednotlivé výzvy, ak je dopredu známe že z výzvy je možné uspokojiť len napríklad každého piateho žiadateľa, nerozhoduje kvalita projektu ale známosti, korupcia a stranícka príslušnosť.

Odporúčania:

- Znížiť administratívnu náročnosť celého procesu
- Zvýšiť alokáciu finančných prostriedkov na operačné programy z ktorých sa hlavne samosprávy uchádzajú o finančné prostriedky
- Odstrániť všetky vedľajšie vplyvy tak aby o pridelení NFP rozhodovala kvalita projektu a potreby obce
- Zohľadniť objektívne štatistické ukazovatele

- Zabezpečiť aby sa v priebehu procesu nemenili podmienky na administrovanie celého procesu
- Priblížiť celý proces administrovania na regionálnu úroveň/ cestovanie do Bratislavy

Záver

Prieskum vo vybraných obciach Prešovského samosprávneho kraja jasne poukázal, že aj napriek dlhému časovému obdobiu čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, stále pretrvávajú systémové poruchy v celom procese. Je to veľká škoda pre konečných prijímateľov, ktorými sú nakoniec všetci občania žijúci v tomto regióne. Aj keď sa realizovalo veľké množstvo projektov, nepodarilo sa odstrániť to, čo bolo deklarované na začiatku programového obdobia. Znížiť regionálne rozdiely. Nad týmto by sa mali zamyslieť kompetentní pracovníci a všetkých úrovniach riadenia štrukturálnych fondov. Teraz je ešte čas nastaviť procesy tak aby sme v ďalšom programovacom období čerpali finančné prostriedky efektívnejšie, zmysluplnejšie a aby vďaka nim naši občania spokojne žili v svojich domovoch a neodchádzali do cudziny ako sa to deje teraz.

Vyhotovené z prostriedkov Európskej únie
v rámci realizácie projektu Europe direct Prešov

NEPREDAJNÉ !